

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

อาณาจักรลานนาไทยเป็นอาณาจักรโบราณทางภาคเหนือของประเทศไทย อาณาจักรแห่งนี้มีอาณาเขตครอบคลุมจังหวัดต่าง ๆ ในเขตภาคเหนืออยู่ ๖ จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน^๑ แต่ปัจจุบันนี้รัฐบาลได้แยกอำเภอยะเยา และอำเภอยะเยาออกจากจังหวัด เชียงรายแล้วยกฐานะขึ้นเป็นจังหวัดพะเยาอีกจังหวัดหนึ่ง^๒ ดังนั้นอาณาจักรลานนาไทยจึงมีอาณาเขตครอบคลุมจังหวัดต่าง ๆ ในเขตภาคเหนือ ๘ จังหวัด โดยเพิ่มจังหวัดพะเยาขึ้นมา

อาณาจักรลานนาไทยแห่งนี้รับเอาพุทธศาสนาฝ่ายทักษิณิกายหรือเถรวาท ลัทธิลังกาวงศ์มาจากอาณาจักรสุโขทัยอีกทอดหนึ่ง^๓ คัมภีร์ต่าง ๆ ในพุทธศาสนาฝ่ายทักษิณิกายนี้ที่เผยแพร่เข้ามาต่างก็ใช้ภาษาบาลีทั้งสิ้น^๔ อาจจะถูกกล่าวได้ว่าพระภิกษุในอาณาจักรลานนาไทยคงจะต้องศึกษาภาษาบาลีเพื่อใช้ในการศึกษาคัมภีร์พุทธศาสนา ทำให้พระภิกษุเหล่านี้จำนวนไม่น้อยมีความรู้ทางด้านภาษาบาลีอย่างแตกฉานเพียงพอที่จะสามารถแต่งคัมภีร์ทางพุทธศาสนาขึ้น เช่น เวสสันดรทีปนี จักกวาพีทีปนี สังขยาปกสฎฎีกา มังคลัตถทีปนี จามเทวีวงศ์ สิหิงคินิทาน

^๑ ประคอง นิมมานเหมินทร์ , ลักษณะวรรณกรรมภาคเหนือ , (สมาคม - สังคมศาสตร์ : ๒๕๑๑) , หน้า ๑ .

^๒ ราชกิจจานุเบกษา , เล่มที่ ๘๔ ตอนที่ ๖๔ วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๒๐ .

^๓ แสง มนวิฑูร , ชินกาลมาลีปกรณ์ , (ศิลปากร : ๒๕๑๑) , หน้า ๑๕๖ ,

๕๑ .

^๔ บรรจบ พันธุเมธา , บาลีสันสกฤตในภาษาไทย , (มหาวิทยาลัยราม- คำแหง : ๒๕๑๔) , หน้า ๘ .

ชินกาลมาลีปกรณ์ และปัญญาสชาดก ฯลฯ โดยเฉพาะชินกาลมาลีปกรณ์นั้นเป็นวรรณคดีบาลี
ที่แต่งขึ้นโดยพระภิกษุชาวลานนาไทยผู้มีฉายาวารัตนปัญญาเดระ^๑ ในสมัยของพระเจ้าฟ้างอก-
ปนัดดาธิราช^๒ คัมภีร์เล่มนี้เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในอาณาจักร
ลานนาไทย ได้มีผู้กล่าวอ้างถึงคัมภีร์นี้อยู่เสมอ ๆ แต่ยังไม่เคยมีผู้ศึกษาและวิเคราะห์ไว้อย่าง
ละเอียด ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาและวิเคราะห์คัมภีร์เล่มนี้เพื่อเป็นประโยชน์สืบไป

^๑ แสง มนวิฑูร , ชินกาลมาลีปกรณ์ , (ศิลปากร. : ๒๕๑๑) ,
หน้า ๕๑ , ๑๖๔ , ๒๘๒ .

. . . ปญฺญารตนํ อสุเสติ รตนปญฺญสญฺญิตो
เตวีสติพฺพสุโส โสว อนุโตวสุเส วสํ ททา ,
ชินกาลํ วฑฺฒิตฺวาน ทนฺตมกาลี ยํ สุกํ .

^๒ ในชินกาลมาลีปกรณ์ ฉบับแปล ของ ศาสตราจารย์ ร.ต.ท.แสง มนวิฑูร
บอกไว้ว่า นามบาลี เรียกว่า ฟิลกปนัดดาธิราช

ในพงศาวดารโยนกของพระยาพระเจ้ากัจกรจักร (แฉ่ม บุนนาค) เรียกว่า
พระเมืองแก้ว

พระเจ้าฟิลกปนัดดาธิราช เป็นพระราชบุตรของพระเจ้ายอดเชียงราย
ประสูติเมื่อปีชวด จ.ศ. ๔๔๔ (พ.ศ. ๒๐๒๖) เสวยราชสมบัติปีเถาะ จ.ศ. ๔๕๑
(พ.ศ. ๒๐๓๔) เมื่อพระชนมายุได้ ๑๓ พรรษา และเสด็จสวรรคตในปีระกา จ.ศ. ๔๖๑
(พ.ศ. ๒๐๖๔) ทรงครองราชสมบัตินานทั้งสิ้น ๓๐ ปี มีพระชนมายุรวมได้ ๔๓ พรรษา

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาประวัติผู้แต่ง ความมุ่งหมายในการแต่งและต้นฉบับต่าง ๆ ของชินกาลมาลีปกรณ์
๒. เพื่อศึกษาเนื้อเรื่องและที่มาของเนื้อเรื่องในชินกาลมาลีปกรณ์
๓. เพื่อศึกษาลักษณะการแต่ง ลักษณะการใช้ภาษา และฉันทลักษณ์ในชินกาลมาลีปกรณ์
๔. เพื่อศึกษาความสำคัญของชินกาลมาลีปกรณ์ในด้าน ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของอาณาจักรลานนาไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องชินกาลมาลีปกรณ์นั้น เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สมบูรณ์และชัดเจน ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการเขียนวิทยานิพนธ์นี้ไว้ดังนี้

๑. จะศึกษาประวัติผู้แต่ง ความมุ่งหมายในการแต่ง และต้นฉบับชินกาลมาลีปกรณ์ฉบับต่าง ๆ เท่าที่มีเก็บรักษาอยู่ในหอสมุดทางราชการ และได้พยายามค้นหาคัมภีร์ตามหอไตรวัดต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดเท่าที่จะทำได้ด้วย
๒. ศึกษาเนื้อเรื่องของชินกาลมาลีปกรณ์ไทยเปรียบเทียบกับคัมภีร์อื่น ๆ ที่รจนาขึ้นเป็นภาษาบาลีในประเทศไทย และอาศัยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประกอบ
๓. ศึกษาวิธีการประพันธ์ ลักษณะการใช้ภาษา และฉันทลักษณ์ ในชินกาลมาลีปกรณ์ และวิเคราะห์ในด้านอรรถาธิบาย ตามแนวของคัมภีร์สุโขธาติการ
๔. ศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของอาณาจักรลานนาไทยที่มีกล่าวถึงในชินกาลมาลีปกรณ์
๕. ต้นฉบับคัมภีร์ที่ใช้ในการศึกษาเชิงวิเคราะห์นั้น จะใช้ชินกาลมาลีปกรณ์ฉบับพิมพ์ภาษาบาลี ของกรมศิลปากร

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

๑. รู้จักตนฉบับชินกาลมาลีปกรณ์ฉบับต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทย
๒. จะทราบถึงเนื้อเรื่องและที่มาของเนื้อเรื่องต่าง ๆ ในชินกาลมาลีปกรณ์
๓. จะทราบถึงลักษณะการประพันธ์ ลักษณะการใช้ภาษา ตลอดจนฉันทลักษณ์ที่ใช้ในชินกาลมาลีปกรณ์
๔. จะทราบถึงขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมต่าง ๆ ของลานนาไทย
๕. จะได้แนวทางในการศึกษาเชิงวิเคราะห์เพื่อใช้ศึกษาและวิเคราะห์หนังสือเล่มอื่น ๆ ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. รวบรวมหลักฐานที่เป็นคัมภีร์ภาษาบาลี หนังสือต่าง ๆ และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดคณะสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ วัดสูงเม่น จังหวัดแพร่ หอสมุดของสยามสมาคม และมูลนิธิภูมิพลโลกิย
๒. นำหลักฐานที่รวบรวมได้มาศึกษา วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นในคานเนื้อเรื่อง ที่มาของเนื้อเรื่อง ลักษณะการประพันธ์ ลักษณะการใช้ภาษา ฉันทลักษณ์ และ ความสำคัญของชินกาลมาลีปกรณ์ในคานขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของลานนาไทย
๓. ในการศึกษา วิเคราะห์ และการแสดงความคิดเห็นจะนำเสนอเป็นบท ๆ ไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย